

Pretoplo in premokro, a še vedno dovolj dobro za visok obisk

Vreme in razmere v gorah v meteorološki jeseni 2012

Pišeta: Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Čeprav smo sredi zime – ta nas je to pot tudi po nižinah prvič obiskala že ob Miklavžu – nikakor ne moremo mimo minule jeseni, natančneje jesenskega trimesečja. V primerjavi z letom prej je bil tokratni precej bolj namočen in z nekaj izrazitimi temperaturnimi odkloni v obe smeri, toplo in hladno. Glede na obilno moč – novembrska se je marsikje "prelila čez rob" (opozarjali so Primorce, najkrajšo pa so potegnili Štajerci) –, ki je šla na roko predvsem polžem, je še najbolj pri roki jesenski pregovor, ki pravi, "če se polž globoko zakoplje, se huda zima prikoplje". Vprašanje pa je, ali zaradi nadpovprečne toplote naš sluzasti prijatelj ni še pred pričetkom zime spet prilezel na površje. Verjamemo, da ste si kljub obisku gora manj naklonjenemu vremenu nabrali nekaj tovrstne zaloge za zimske dni, saj "če jeseni ni kam devati, spomladi ni kje jemati". Sicer pa so pravi turni smuki šele pred nami ...

Nekaj jesenskih vikendov je bilo vseeno kot nalašč za pohajanje po gorah, tisti, ki si to lahko privoščijo tudi med tednom, pa so lahko prišli na svoj račun še pogosteje. Zdaj pa kar lepo po vrsti – vroče poletje se je (zdaj že lani ...) nadaljevalo v toplo jesen. Ta nas je le enkrat spomnila, da bo za njo na vrata kmalu potrkala zima. Septem-ber se je začel s poletno toplim, a sprva kislim vremenom. Sledilo je nekaj

Jesenski sivi razgledi pred začetkom deževja z Dobrača proti Julijskim Alpam Foto: Miha Pavšek

sončnih dni, 13. septembra pa se je nenadoma ohladilo. Doline in sredogorje je obilno namočilo, visokogorje pa se je obleklo v belo tančico, ki se je, kot se za kimavec spodobi, hitro odstr(a)nila. Nato je do naslednje kratke ohladitve v začetku zadnje septembrske dekade sledilo nekaj bolj sončnih in zmerno toplih dni. Tudi ob tej ohladitvi je visokogorje pobelilo. Vreme se je hitro

"popravilo", a zadnji dnevi so bili kljub visokim temperaturam vremensko precej spremenljivi. Predvsem 26. septembra je v Julijcih zmerno do močno deževalo.

Osrednji mesec meteorološke jeseni je v začetku postregel s spremenljivim vremenom, a v prvi polovici meseca ni bilo prav veliko padavin. Bolj ali manj turobno sivo vreme smo imeli od 10. do 16. ter od 26. do 29. oktobra, sicer pa je prevladovalo sonce. Prve obilne padavine so bile sredi meseca, ko je bilo nekoliko hladneje, zato so na Kredarici že

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki jeseni 2012 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	7,9	1,0	718	137
Planina pod Golico (970 m)	8,2	0,9	949	159
Vojsko (1067 m)	8,3	1,4	1001	126
Vogel (1535 m)	6,7	1,6	1272	115
Krvavec (1740 m)	6,2	2,1	707	173
Kredarica (2514 m)	2,2	2,1	993	146

zabeležili četrtnetrsko snežno odejo. A sneg je hitro kopnel v naslednjih, zelo toplih sončnih dneh sredi zadnje oktobrske deкаде. Vreme je ob koncu meseca vnovič povsem obrnilo ploščo in nam postreglo z obilnimi padavinami, ki so 28. oktobra tudi po nižinah prešle v sneg. Temperatura se je nato še kar spuščala in se 29. oktobra na Kredarici spustila vse do zimskih -13°C . Zadnja dva oktobrska dneva je mraz popuščal. November je upravičil sloves turobnega in v gorah praviloma najbolj namočenega jesenskega meseca. Le od 7. do 9. so bili nižji deli Alp deležni več sonca, sicer pa večinoma pod oblaki oziroma meglo ali v njih. Medtem je sonce razvajalo visokogorje še od 14. do 17. ter od 23. do 25. novembra. Ves mesec je prevladovalo sorazmerno toplo vreme, ob vetru po dolinah je bilo še posebej toplo okoli 4. novembra in okoli martinovega. V Julijcih je obilneje deževalo 11. in 12. novembra, 4., 5. in 28. pa v vsem sredo in visokogorskem svetu. Mnoge tamkajšnje ceste so bile oziroma so še vedno zelo poškodovane.

Zdaj pa k jesenskim, v glavnem mokrim vremenskim sladkorčkom oziroma posebnostim. Zelo topla jesen 2011 se je ponovila tudi v letu 2012. Preglednica kaže na temperaturni odklon do dveh stopinj Celzija nad dolgoletnim povprečjem. Na Kredarici je bila jesen tretja najtopplejša, zaostala je le za letoma 2006 in 2011. Vsi trije meseci so bili pretopli, zlasti november,

najmanj pa oktober. Prva dva jesenska meseca sta bila večinoma premokra, a so bile krajevne razlike zelo velike. Ponekod ob severni meji so septembra ali oktobra izpolnili dvojno "kvoto" padavin, nekateri deli Julijcev in severnega dela dinarske pregrade pa so celo zaostali za dolgoletnim povprečjem. November je vse gorate predele pošteno namočil, v Posočju se je z neba zililo tudi več kot 600 mm dežja. Končni izkupiček je bila tako povsod premokra jesen, pribitek se je večinoma vrtel okoli polovice običajne količine. Neredke postaje so zabeležile več kot 1000 mm padavin. Tudi v visokogorju je večinoma deževalo, zato ni bila snežna odeja nič kaj posebno debela. V sredogorju je bilo snega še toliko manj, november je marsikje minil celo brez sveže snežne odeje. Skladno s padavinsko sliko se je sonce prepogosto skrivalo za oblaki in le v oktobru so bile sončne razmere blizu dolgoletnemu povprečju. Septembra je bil primanjkljaj do petine, novembra pa celo do polovice.

Tokratne vremenske skrajnosti so obarvane povsem padavinsko. Večini so najverjetneje ostali v spominu oktobrske in novembrske poplave ter

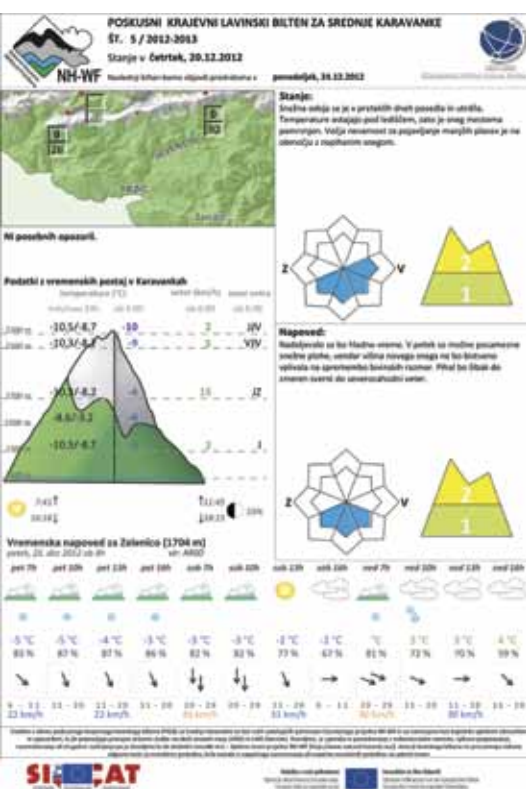
Po treh letih tako površina ledeniška pod Skuto znova presega tisto, ki jo ima njen 50 kilometrov zahodnje ležeči triglavski sosed.

območju odkrivajo vse zanimivejše in manj znane značilnosti gorskega vremena v tem delu Karavank.

Istočasno, natančneje 4. in 5. novembra, je spet obilno deževalo, najmočnejše v Zgornjem Posočju, vsekakor pa tudi marsikje drugod preveč, saj so sledile katastrofalne poplave. V Kobaridu je padlo 286 mm, v Lučah 195 mm, v Bohinjski Češnjici 188 mm in v Kamniški Bistrici 174 mm padavin. Večina omenjene količine je padla na namočena tla in v zgolj dvanajstih urah, zato ne preseneča razdejanje, ki so ga napravili hudourniki in večje reke. Za sredino novembra je bila napovedana nova vodna ujma, a je na srečo najbolj padavinsko območje ostalo izven Slovenije. Le ponekod v Posočju je padlo okoli 200 mm dežja, drugod pa večinoma pod 50 mm. Obilne padavine so bile znova od 27. do 29. novembra, ko jih je marsikje na zahodu padlo med 100 in 200 mm.

Posledice jesenske mokrote so bile vidne tudi v gorski pokrajini in na nekaterih tamkajšnjih objektih. Začnimo z mokroto: najbolj so jo skupile (erozijske zajede, hudourniški nanosi) gorske ceste v Vrata, Krmo, Tamar (Nadiža je začasno preplavila celo pešpot), do zatrepa Ravenske Kočne nad Jezerškim, pod Raduho, v Logarsko dolino ter vse dolinske prometnice v Bohinju in Zgornjem Posočju (delno ali v celoti preplavljene). Poškodovane so bile tudi številne markirane in druge planinske poti, najvidnejše pot k Spodnjemu Martulškemu slapu, ki je še vedno zaprta zaradi nevarnosti podora.

Na koncu pa še nekaj o lanskim talilni sezoni, natančneje o površini obeh naših ledeniških krp (zanju je še najustreznejša francoskoangleška pomanjševalnica *glaciet* oziroma ledeniček). Ta se je na Triglavu z 0,6 ha izenačila z do sedaj najmanjšo površino v letu 2007. Na Skuti pa se je z 1,4 ha izenačila s tisto iz leta 2008. Po treh letih tako površina ledeniška pod Skuto znova presega tisto, ki jo ima njen 50 kilometrov zahodnje ležeči triglavski sosed. Sicer pa sta zdaj oba na varnem in hladnem ter daleč stran od večine obiskovalcev nekoristnega sveta. Letošnja zima je povsem drugačna od lanske, kar pa še ne pomeni, da so nam vrata v visokogorje zaprta. Izkušnje, prava oprema in ustrezna pripravljenost ter dobro vodstvo so še vedno garancija za dober potek in izid ture v zimskih razmerah. In pa previdnost med hojo/smučanjem po zasneženi površini, da ne zbudimo kakšnega belega zmaja ...

sneženje ob koncu oktobra. Padavinski dogodek od 26. do 28. oktobra je bil marsikje izreden, ne toliko po količini padavin kot zaradi novozapadlega snega. V gorah in na skrajnem zahodu ga sicer ni padlo prav veliko, zato pa toliko več v osrednjem in vzhodnem delu države. V Ložicah v Posavskem hribovju (560 m) so 29. oktobra zjutraj namerili 41 cm, v Črnem Vrhu nad Polhovim Gradcem (827 m) 38 cm, v Javorniškem Rovtu nad Jesenicami (940 m) 33 cm, v Davči nad Železniki (960 m) 32 cm in na Ambrožu pod Krvavcem (975 m) 29 cm snega. Vsota dnevni padavin, izmerjenih v teh dneh, je ponekod na zahodu preseгла 300 mm (npr. na Otlici 327 mm), v Karavankah pol manj, kar pa je za to gorovje še vedno veliko. 29. oktobra zjutraj so na Zelenici namerili zavidljivih 60 cm debelo snežno odejo (<http://www.natural-hazards.eu/test-area1.html>), ki pa jo je novih več kot 150 mm padavin v začetku novembra hitro stanjšalo. Sicer pa nam podatki z novih višinskih vremenskih postaj na tem

Veliki Risnjak

Besedilo: Marija Dolinar

Foto: Marija Dolinar

Jutranje nebo še prekrivajo zvezde, ko se vozim proti Cerknici, nato v Babnem Polju prečkam mejo s Hrvaško in se pripeljem skozi Čabar do Bele vodice. Moj cilj je Veliki Risnjak (1528 m), ki je hkrat najvišji vrh parka Risnjak.

Po nakupu vstopnice za Nacionalni park Risnjak vstopimo na udobno stezo, imenovano po botaniku prof. dr. Ivu Horvatu. Pod drevoredom orjaških dreves si lahko noge počasi ogrejemo za hojo proti vrhu. Ves čas zgledno markirana pot se komaj vidno, a vztrajno dviguje pod visokimi drevesi smrek, bukev, javorjev in drugih listavcev. Težko bi brez strokovnjaka ocenila, kako dolgo že rastejo, a nekatera gotovo že več stoletij. Njihova pokončna rast, s katero vztrajno kljubujejo času, vzbuja občudovanje. Ne potrebujejo veliko. Korenine so pogrnale globoko v tla sredi balvanov in izrazito belih skalnih pečin, ki jih je narava oblikovala v zanimive oblike.

Pot vodi do table z oznako Vučje jame in postaja vedno bolj kamnita. Ponekod so jo človeške roke nekoč zavarovale s skalnimi opornimi zidovi, drugje so jo pridni markacisti utrdili s skrbno naloženimi manjšimi skalami. Po večurni hoji se kamnita pot, na kateri je potrebno gledati tudi pod noge, zoži v stezo. Smrek ni več, listavci postajajo nižji, ostrejšje podnebne in vremenske razmere so jih v obdobju rasti upognile na tisoč in en način. Zdi se, da gledamo

olesenele ljudi, ki se drže za roke. Preden nas objame nizko rušje, še enkrat pogledajmo nazaj! Nasmehnimo se jim, ki ostajajo tam prepletenih rok, v listavce začarani oleseneli ljudje ... Skupaj čakajo na burjo, sneg in na čas, ko nastopi zima tudi v teh gorah, ki so sicer blizu morja.

Skozi nizko ruševje med skalovjem pridemo do travnatega sedla, kjer stoji Planinski dom dr. Josipa Schlosserja (1418 m). Dom je pred kratkim praznoval svojo osemdesetletnico, a je bil v času mojega obiska na žalost zaprt. Od doma se zgledno vzdrževana steza med skalovjem in nizkim rušjem zagriže v breg. Vsaka veja rušja je odrezana ravno tam, kjer najbolje služi za oporo pri hoji navzgor. Skalna gmota postaja vedno bolj strnjena, rušja pa vedno manj. Po ozkem lijaku je pot krasno zavarovana z jeklenicami, ki pripeljejo čez previs. Sledi še kratek predel ob jeklenici in že se pred nami dvigne skalni masiv tik pod vrhom Velikega Risnjaka. Občutek, ko čutimo skalo v dlani in se je oprime-mo, je krasen. Občudovanja vredne so skalne gmote, ki jih je narava oblikovala v kamnite skulpture in iz njih sestavila vrh gore. Od tod se vidi širne gozdove in hribovje Gorskega Kotarja, na severu v daljavi prepoznamo Snežnik, malo bliže je še Snježnik. Desno spodaj se dviguje območje nad Kolpo, Krok, Krempa ...

V dolino se lahko vrnemo po krožni poti pod Janjičarskim vrhom in se skozi Medvedova vrata priključimo učni poti Leska in po njej do izhodišča v Beli vodici. Sedemurna hoja in okoli 950 metrov premagane višinske razlike ni od muh. Veliki Risnjak je gora, ki jo je narava izoblikovala na način, ki zasvoji in človeka prevzame s kontrastom barv temno zelene in bele, zato jo je treba vsaj enkrat videti in čutiti od blizu. ●

Pred davnimi leti na Ojstrico

*Ob skromni
opremi veliko sreče*

Besedilo: Jože Četina

Še danes mi včasih postane nerodno, če pomislim, kako smo v želji, da bi nadomestili čim več tistega, za kar nas je prikrajšala vojna, sprejemali nore odločitve in nedopustna tveganja ob pomanjkanju vsega, kar imamo danes v izobilju. In po navadi nam je pomagala sreča.

Dogajalo se je konec februarja tri ali štiri leta po vojni. Čeprav je bilo mrzlo in vetrovno, se mi je v semestralnih počitnicah zahotelo nekam v hribe. Želel sem spoznati gorsko naravo v zimi. Prijatelj Cic, ki se je pred nekaj dnevi vrnil s ture, mi je povedal, da je snega malo in da so razmere za hojo dobre. Potrebna da je le zimska oprema, pa – za božjo voljo – sam naj nikan ne hodim. Tako sem to noro misel opustil in odkolesaril h kolegu nekaj kilometrov iz Celja. Imel je prav tako malo poletnih in nič zimskih izkušenj kakor jaz. Takoj je bil navdušen. Cic nama je posodil cepin in par derez, sam pa sem imel cepinček, ki je še najbolj spominjal na sprehajalno palico. Imela sva torej dva cepina in en par derez.

Moji hribovski čevlji so bili nekaj let stari nepodloženi vojaški čevlji, ki sem jih smel obdržati, ko sem bil pred leti demobiliziran iz JLA. Preko volnene jopice sem imel verjetno angleško puščavsko vetrovko iz tankega blaga in z velikimi žepi. Tudi dokolenske hlače so imele svojo zgodovino: predelane so bile iz vojaških hlač, v katerih se je moj oče po razpadu jugoslovanske vojske leta 1941 sredi noči pretihotapil domov. Za v hribe sem jih imel še nekaj let.

Polna mladostne neučakanosti sva naslednjega dne zgodaj popoldne že bila na Robanovi planini in preučevala smer poti na Korošico. Malo,

INFORMACIJE

Dostop: Čez mejni prehod Bloška polica mimo Čabra na Gerovo in do Bele vodice. Iz Ljubljane 115 km.

Vzpon: Na Veliki Risnjak vodi sicer več poti. Potekajo iz smeri Platka, Vilja, Bele vodice, Crnega luga, Lazca.

Zemljevid: Gorski kotar IV, 1 : 30.000, SMAND, 2007.

Nacionalni park Risnjak: Vstopnina za odrasle 40 kun, študenti in dijaki 20 kun, otroci do 7 let brezplačno.